

Idegen angyal Magyar Napló,
Kontra Ferenc: Budapest, 2013;
Idegen; Magyar Napló,
Angyalok regénye Budapest, 2014.

Kontra Ferenc *Idegen* című trilógiája valójában három kisregényszerű szöveg (*Gimnazisták*, *Farkasok órája*, *A sínen túl*) összefűzéséből jött létre. A látszólag különálló történetek szerzői, illetve elbeszélői *identitás szerkezete* azonban olyan folytonosságot és azonosságot mutat fel, amely ugyanabból a mélyen megélt idegenségérzetből táplálkozik, és amely egyszerre foglalja magában a kisebbségi lét meghasonlottságának, illetve a kozmopolita otthontalanság talajvesztettségének tapasztalatait.

„Idegenben alkotni olyan, mint akit kényszerképzetek vezetnek, invitálás helyett a gyanakvás gesztusaival találkoznak, mégis mennek és maradnak, hogy lassan utast és holdvilágot, ők ketten voltak példaképeim szóban és képben...” Valóban, mintha Kontra egész életműve az idegenben való alkotói létmód tudathasadásos foglalatja lenne, ami evidens módon köthető a Márai-féle világpolgársághoz vagy a Szerb Antal-i utazáspoétikához, de ami összetéveszthetetlen hangsúlyokkal (többek közt a vajdasági hovatarozás felhangjaival) artikulálja magát, és kísérli meg a leképezett/szová tett *múlt rekonstrukcióját*. A felidézett emlékek kontúrjainak, a felrémlő arcok vonásainak és az újrajátszott élethelyzetek választási lehetőségeinek felvázolása mentén pedig úgy hasonulnak egymáshoz az érzéki-, illetve az intellektuális emlékezet rétegei, mintha a két felület átkopírozása újabb és újabb árnya(lato)kat hívna elő a lapok mögül. A közösségi kirekesztettség, a gyerekkori megaláztatások, a családi elfojtások vagy a háborús rémképek visszatérésének kísértése ezért mindvégig ott lebeg a sorok felett. Az oly sokszor emlegetett *farkasok órája* – ami az éjszaka és a hajnal közti határsávot jelöli – így egy konstans átmeneti állapot szimbólumává válik, amelyben a sötétség a tudatalatti, a fény az eszmélet jelölője lesz. Ám az árnyak is csak a fénytől vannak, ahogy az árnyalatok is csak akkor mutatkoznak meg, ha az egytónusúvá fakult ábrát más fénytörésbe helyezzük. „Ebben a korai pillanatban megsejtettem, hogy a szubjektív időről vagy az időtlenségről szerzett benyomásaim egy szép napon feltörhetnek belő-

lem, és e jelenet öntőformájába ömölhetnek, hogy a benne szereplő személyek, mozdulatok és hangok pontos lenyomatává válnak, s miközben elkészülne a másolat, az eredeti a valóságos és szubjektív idő távlataiban enyészne el, és nekem talán nem marad más, mint a pusztá utáztat.” Vagyis a regény alkotáslelektani vetülete – a pszichologizáló értelmezési lehetőségeken túl – a művészi mimézis torzító hatásait is az olvasó elé tárja, aki könnyen leragadhat a sodró erejű és részletgazdag, helyenként bravúros történetvezetésnél, amelynek olvasmányossága mögött éppen az elbeszélés mód zaklatottsága, darabossága húzódik meg.

Jó példa erre a következő kitétel, amely a lírizált prozódia felfokozott ritmikájával akasztja meg a szövegszervezés szokványos menetét, de amely a megváltozott elbeszélés mód simulékonyságával bele is olvad a végül homogénnek tűnő fogalmi felületbe: „Csak a belső hangokra figyeltem: semmi ha futni, ha futni, ha szél, bennem a lélek patakba szalad, ennyi a semmi, percnyi a semmi, máris múlt a pillanat.” Ugyanez igaz arra a vissza-visszatérő esszéisztikus regiszterre, amely a Kontra-regények nyelvezetében egyfajta kovászoként serkenti az írói képzetársítások és gondolatfutamok tovább-burjánzását, ezzel együtt pedig ki is tágítja az egyébként kisajátíthatóan személyes referenciájú tartalom értelmezési tartományát. Vagyis az adott szöveghelyek formális jellegzetességei, különleges effektjei és betétjei sokszor többet árulhatnak el az olvasó számára, mint a szövegek szó szoros interpretációja. Legfőképpen ezért is lehet olyan szerzőként sokrétű elemzéseket folytatni, mint amelyet a könyv utószavaként Jakab-Köves Gyopárka is elvégez: „A tematika csupán egyik vetülete a műnek. Sajátos elbeszélői mód, a líra és az esszé keveredése, a jazzes gondolatfutamok, a klasszikus gondolatmenetek asszociációs ugrásai éppúgy meghatározói a Kontra Ferenc-i alkotásnak, mint a tudatos szerkesztés, amely látszólag laza, néhol könnyed, néhol töredékes, mögötte pedig arányérzék, izgalmas kihagyások, komoly mesterségbeli tudás adja a háttérrel.” Ez a techné-jelleg adja meg az *Angyalok regénye* című

Kontra-mű fundamentumát, amelyben az életvitel-szerű művészi tevékenység, valamint a tökéletesedő mesterségbeli tudás harmóniájának keresése lesz a regény egyik fő intenciója, irányvonala.

Az élet utánzásaként megjelenő művek, illetve a műveket utánzó élet keresztbekötött sorsvonalai (Isd. a Csáth Géza, Dürer vagy Cellini alakjából/alkotásaiból kibomló novellákat) azonban ugyanarra a problémára utalnak, amelynek a szerző a fentebb említett mimézis kapcsán már az *Idegenben* is hangot adott. Az *Angyalok regényében* csak a hangsúlyok tolnak el a „Trilógia” poétikai felfogásához képest, hiszen itt nem a személyes legendárium lesz a legkitűremkedőbb alapanyag, inkább bizonyos legendák személyessé tétele fogja megképezni azt a látásmódot, amely, miközben visszatekint egy-egy alkotói életműre, történelmi figurára vagy mitikus narratívára, azokat bele is vetíti abba a kollektívált (s már-már kozmikussá növesztett) idegenségtapasztalatba, amely olyannyira elidegeníthetetlen ezektől az írá-

soktól. A „határontúliség” vagy az „idegenbe szakadtság” élményei így pedig már csupán egy-egy árnyalatát jelenthetik az identitásvesztés kiterjeszhető fogalomkörének, mert ily módon egyszerre lesznek az ember elidegenedő életének, illetve életidegenségének folytonos átváltozásban lévő (térben és időben egymástól távol eső) alakváltozatai is. „Ne csatangolj az időben összevissza, csak akkor válts sávot, ha komoly okod van rá, máskülönben zagyvaság lesz belőle. Te a jelen írója vagy, ezt használd ki, menj elébe a múltnak! (...) Ne hagyj, hogy folyton elragadjanak az indulataid, az egésznek végül egységesnek kell lennie! Nincs más mérce, mint hogy az irodalmat az irodalommal kell mérni, nincs más viszonyítási alap.” Ha az irodalmat irodalommal kell mérni, Kontra Ferenc művei bátran megmérhetőek, méltó egyensúlyba fognak kerülni a művészi minőség magas mércéjével, s nem találatnak könnyűnek a mindvégig fölöttük lebegő *idegen angyal* iszonyú terhet cipelő nehézkedésével szemben sem.

Papp Máté

Szeretet és rezignált önirónia: az ismerős túlélőrecept

Csender Levente:
Murokszedők,
Magyar Napló, 2013.

Valami egészen szokatlan, dög nagy, robusztus szeretet, írja egy helyütt Ferdinandy György Csenger Leventéről, a csengeri hangütésről és az így ábrázolt világról a szerző 2010-ben napvilágot látott harmadik novelláskötete, a *Fordított zuhanás* kapcsán, s a lassan a középgenerációba érő, Székelyföldről induló író előéletét ismerve nehéz is vitatkozni a megállapítással: munkásságában – mind a szülőföldjét demitizáló debütáló könyve (*Zsírnak való*), mind az utána következő alkotásai, a *Szűnőföldem* és a már említett *Fordított zuhanás* lapjain – folyamatosan ugyanazzal a figyelemmel és alapállással fordul a nyomor, a megaláztatás és az ezekből fakadó abszurd drámák felé, megtartva az otthonról hozott erdélyi ízeket, még ha utóbb már túlnyomórészt anyaországi kulisszák előtt is.

A gyakorlott olvasók ilyesfajta előismeretek birtokában vehetik kezükbe a *Murokszedők* című, tíz novellát tartalmazó legújabb Csenger-opuszt, ám előjáróban szögezzük le, hogy azoknak sincs mitől félniük, akik a szerzővel még csupán most ismerkedve in medias res ugranak fejést a friss mű sorai közé;

mint ahogy a recenzens sem véletlenül utal vissza az író előző kettő, de főleg a legutóbbi könyvére és a benne található írásokra, melyeknek ezúttal több esetben is – helyszínei, helyzetei és téma-választása által – voltaképpen a párdarabjait hozza létre az egyébként önálló, a korábbiaktól független szövegekkel.

Alakjai persze senki előtt nem ismeretlenek, sorsaikat, példáikat a nekünk szabta térben és időben járva mi magunk is látjuk, érzékeljük, felületesen ismerni is véljük, mindezekkel személyesen találkozással viszont leginkább szegénylősen vagy vállrándítva elfordulunk, s többnyire beérjük, hogy a bulvármédia párperces szenzációiként és hasonló célzattal előszedett „segítségkampányok” elemeiként hatoljanak be életünkbe, mindössze gyorsan múló, célt és eredményt még csak véletlenül sem elérő felhorgadásokat kiváltva.

Csender ellenben – azon túl, hogy természetesen gyökeresen más műfajokról beszélünk – egészen más, különleges alapokról indul: messziről interpretál, távolságtartásával kíváncsivá teszi olvasóját, mígnem a kívülről mindinkább a történet részesévé avatja, holott – ahogy eddig is – ezúttal is „csak” ábrázol és

